

עניני פורים ועוד מעניני דף היומי - שיעור 264

I. משלוח מנות למי שלא יברך עליו - עיין בשו"ע (קס"ט - ז) דאסור ליתן לאכול למי שלא יברך וגם אסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום לפני עור (רמ"א קס"ג - ז) אמנם עיין בריטב"א (ע"ז ט"ו): שאין איסור לפני עור אלא בודאי ואפשר דאין כאן ודאי עבירה דאולי ישלח את זה לאחר או יברך (קונטרס ימי הפורים דף ע"ח) ועוד דעת הרמב"ן (ע"ז כ"ג): דבאיסור דרבנן ליכא לפני עור ובנ"ד הוה דרבנן והחזו"א התיר משום דאם אין מגישים כיבוד לפני האורח או שכנו מכשילים באיסור לא תשנא את אחיך בלבבך שהוא מדאורייתא אבל למי שהוא בודאי לא יברך לא התירו אמנם השו"ת מנחת שלמה (ל"ה) חלק עליו והתיר אפילו אם ודאי לא יברך דאינו חשיב כמכשיל אלא אדרבה כמעשה זה הוא מציל אותו מענין חמור של שנאת תורה ולומדיה ועיין ברמ"א (קס"ט - ז) דמקילים כשנותן המאכל בתורת צדקה דהיינו כשיש ספק אם יברך (מ"ב שס) ועיין בתשובות והנהגות (ח - תפ"ז) דאולי סגי גם בכל מקום שמכוין למצוה שאין בזה איסור לפני עור שהוא עוסק במצוה ולא במכשול ואפילו אם התוצאה יהיה מכשול מ"מ אם עוסק במצוה שאני אמנם לא משמע כן מהמ"ב הג"ל ועיין בתשובות והנהגות (ז - קל"ח) למי שמוכרח להזמין לשמחתו אנשים שאינם מברכים יש למוציא אותם בברכת שהכל על כל המאכלים שהם אוכלים ועיין בתשובות והנהגות (ח - דף ש"ח) בעניני מומרים בפרהסיא

II. אם יוצאין במשלוח מנות ששולחים דרך חנות כיון שעדיין לא שילם ולא נעשית שלו ואולי בעל החנות צריך לזכות המתנות למקבל ע"י אחר ואפילו שילם הואיל ולא משך אין כאן אלא קנין דרבנן ולהשיטה שדברי קבלה כדאורייתא לא יצא לא מהני ועיין בתשובות והנהגות (ח - ת"ו) שאין צריך קנין ממון רק על גופו מוטלת החובה לשלוח ואחר יכול לעשות לו ועיין בשו"ת חתם סופר (קצ"ז) שהביא דעת התה"ד שטעם המצוה משום הרווחה לסעודת פורים ואפילו לדעת המנות לוי שטעם המצוה משום רעות מהני שיש קיום רעות ע"י ששולחים דרך חנות ולא תלוי בהשלמת מעות או קנינים

III. לנגוע במגילה בלי מטפחת (ביד ערום)

(א) עיין בתוספות (שנת י"ד. ד"ה החוזר) דלאו דוקא ספר תורה דה"ה כל כתבי הקודש אסור ליגע ביד ערום וכ"כ המאירי (מגילה ו. ד"ה מגילת אסתר) שהיא בכלל ספרי הקודש ומטמאה את הידים שיהיו טמאות לתרומה משום קנס ותקנו דבר זה מפני מעלת הספר שלא יתעסקו בו ידים וכ"כ המג"א (קמ"ז - ח) דצריך ליזהר שלא ליגע המגילה שכתובה כדינה בידיו ערום כמו ספר תורה והגר"א הקפיד דמגילה צריך עמוד בסופה כספר תורה שלא יגע בו (תשובות והנהגות ז - ש"ז) ועיין בהגהות חתם סופר (תל"ח) דמעשה רב ברבי נתן אדלר שנזהר שלא לנגוע במגילת אסתר ועיין בשע"ת (תל"ח - ז)

(ב) איברא - עיין בשו"ת הרדב"ז (ז - תשע"ח) דאין המגילה מטמאה את הידים שנתנה לקרות ולא לכתוב (מגילה ז) ורק משום עת לעשות התירו לכתוב ועוד זה לפי מאן דמפרש דערום קאי אדם אבל למאן דמפרש דקאי לס"ת שאר כתבי הקודש מותר וכ"כ הגריז"ס דבריסק דמגילה לא קשור לכתבי קודש ועיין בבה"ל (קמ"ז - ח ד"ה וטו) דטעם דהעולם אינם נזהרים משום דהמרדכי מיקל אפילו בס"ת לאחוזו בידו ערום כשנטל ידיו קודם ולא הסיח דעתו ועיין בחיי אדם (מ - כ) במי שנגע באמצע סעודתו במגילה ובה"ל (קס"ה ד"ה לחזור)

(ג) למעשה - כתב הרמ"א דנהגו להקל וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו וכ"כ המ"ב (סק"ד) אמנם בבה"ל כתב שיש לסמוך על המקילין וסוף דבר ראוי ליזהר שעונש חמור הוא שנקבר ערום ערום ס"ד אלא ערום מאותה מצוה (מגילה ז)

IV. מתנות לאביונים ממצות מעשר - עיין בשו"ת מהר"י אסאד (י"ד של"ג) שאפילו לדעת הפוסקים שאינו אלא מנהג אינו יכול לפטור חובותיו ממצות מעשר ואפילו בתנאי כתחלה לא מהני (צדקה ומשפט דף ק"ט) וע"ע במ"ב (תל"ד - סק"ג) דהשני מתנות צריך ליתן משלו ולא משל מעשר וההוספה יוכל ליתן משל מעשר

V. עשיית מלאכה בפורים - שו"ע (תל"ז - ח)

(א) (מגילה ה:) מלאכה לא קבלו - דכתיב שמחה ומשתה ויום טוב ולסוף כתיב ימי משתה ושמחה ולא יום טוב. ורמ"א - והאידנא נהגו בכל מקום שלא לעשות. והעושה אינו רואה סימן ברכה. ולצורך מצוה שרי וכן מלאכה גמורה לצורך פורים ודבר שא"צ עיון גדול. ועיין בערוך השלחן (תל"ו - ז) דנהגו לישב בחניות ויראי ה' אין פותחין חניות.

(ב) וש"ת דברי מלכיאל (ה - רל"ז) אוסר נטילת צפורנים בפורים ובשערים מצויינים בהלכה (קמ"ז - י"ג) אסר לגלח השער וגם כבוס בגדים וכל מלאכות גמורות שלא לצורך פורים. ורב קליין סבר דפה בארצות הברית הכל מותר משום שזה מקום שנהגו לעשות מלאכה. ונראה לי גילוח מותר בע"ש משום שהוא בגדר מצוה לכבוד שבת.

VI. הקורא לפני עשר נשים י"א שמותר לברך הרב את ריבנו דהרבה פוסקים סוברים דאפילו ביחיד יכול לאומרה (ש"ת יחזה דעת ח - פ"ח) דהוא ברכה על המגילה ולא על הנס וגם יש פרסומי ניסא לפני עשר נשים (נטעי גבריאל דף פ"ט) ועיין בש"ת יחזה דעת (הג"ל) בשם הרמב"ם בתשובה שכל העונה אמן אחר ברכה שמסופק חיובה עתיד ליתן את הדין ולכן המקדש בבית הכנסת בליל שבת או מברך על תפילין של ראש לא יענה אמן אמנם הבה"ל (ס"ס רט"ו) כתב שספק אמן להקל

VII. למשלוח מנות ע"י קטנים

עיין בקובץ מבקשי תורה הנ"ל (דף קנ"ה) שהביא הש"ת דבר אברהם די"א שישלח מנות ע"י שליח דוקא כדכתיב ומשלוח מנות ובעצמו לא יצא ולכן דאין ראוי לשלוח ע"י קטנים וגם הגאון רעק"א נסתפק בזה והוא חלק על זה דבעינן שילוח והיינו שאינו יוצא במה שמזמין את חבריו לסעודה לביתו אלא צריך שישלחו המנות לבית רעהו או משום רעות (כמנות לוי) או משום רווח לסעודת פורים (כתה"ד) וכ"כ החתם סופר (גיטין כ"ז: ד"ס וס"א לאו צני דעה) וכ"כ הש"ת המר"י אסאד (כ"ז)

VIII. אם מותר לנערים ללבוש בגדי נשים בפורים

(א) עיין בדרכי משה (ס"ס תל"ו) שהביא ש"ת מהר"י מינץ דמשום שמחת פורים ליכא למיחש לאיסור לא תגזול (רי"ז ח) ה"נ בנ"ד ואפשר שמזה נתפשט המנהג ללבוש כלאים דרבנן בפורים

(ב) אמנם המהר"י ברי"ן כתב דלאו מלתא היא דממון ניתן למחילה דהפקר ב"ד הפקר משא"כ באיסור

(ג) והדרכי משה מלמד זכות עליהם דמביא מפרק הגוזל בתרא (ק"ג:) דכי לבשו כלאים להתנכר בהם שרי ה"ה בפורים והמנהג להקל אבל עיין בבית חדש (י"ד סוף קפ"ז) שפסק לאיסור וכן המ"ב (תל"ו - סק"ל) כתב שיש לבטל המנהג

(ד) וכן כתב הרמב"ם בתשובה שהובא בתחלת ספר מעשה רוקח (דף ח) לענין חתנות דיש איסור לא תלבש ואין השמחה מתיר האיסור וכן התינוקות לא יקשטו אותם בקישוטי הנשים ויצבעו ידיהם בצבע שהנשים צובעות את ידיהם דיש איסור לא תאכילום עיין במ"ב (שמ"ג - סק"ד)

IX. מי שאין יכול להתענות בתענית אסתר אם צריך לפרוע אחר כך ותלוי בג' שיטות (א) רש"י דהתענית מנהג בעלמא (ב) ר"ת שהוא מדברי סופרים (ג) הב"ח שהוא מדברי קבלה

(א) עיין ברמ"א (תל"ו - ז) דתענית זו אינו חובה לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון למעוברת או למניקות או לחולה שאין בו סכנה ואפילו רק כואבי עינים שאם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אח"כ והפרעין קאי על כואבי עינים אבל מעוברת אף שאינה מצטערת אינה מתענה כ"כ הישועות יעקב אמנם האליהו רבה מחמיר בזה אך ביולדת כל ל' גם הוא מיקל (מ"ז סק"ד) וטעם שצריך פרעון משום שתענית זה אינו קבוע ליום זה שיש שהיו מתענין ג' ימים בחודש אדר זכר לתענית של אסתר (שער הל"ה סק"ה) ולכן אפילו מי שלא התענה ביוה"כ ע"י חולי לא נזכר שיפרע תעניתו אח"כ (דעת תורה תק"ג - ח) וי"א דמעוברת עד חדש ט' אינה מתענה אפילו ביוה"כ אבל עיין בציץ אליעזר (י"ז - י"ד) שאין להתיר היתר כללי על זה ולא כהגר"י פישר

(ב) הכף החיים (תל"ו - סק"ז) כתב דאין צריך לפרוע אלא א"כ דאין מתענים אלא להרוחה אבל אם הרופא אמר שהתענית מזיק להם א"צ לפרוע אח"כ וכמו מעוברות ומניקות שמתחלה לא גזרו